

підкування» від 13 січня 2005 р. № 2342-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 6. Ст. 147.

4. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про затвердження Порядку провадження органами опіки та підкування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24 вересня 2008 р. № 866.

5. Міністерство соціальної політики України. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки. URL: <https://www.msp.gov.ua>.

6. Андрєєва, Г. М. Соціальний захист дітей в Україні: сучасний стан та перспективи. *Соціальна робота і сучасність*. 2023. № 2. С. 45–54.

7. Капська, А. Й. Соціальна робота з дітьми та молоддю: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2020. 384 с.

8. Коломієць, Л. В. Соціальна політика щодо дітей-сиріт в Україні: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2022. № 2. С. 77–83.

9. Кузьменко, Л. В. Соціальний супровід дітей-сиріт як інструмент інтеграції у суспільство. *Вісник соціальної роботи*. 2021. № 3. С. 51–59.

Протасов Денис Сергійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 213 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чеханюк Леся Володимирівна,

доцент кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЕТНІЧНИЙ ПРОФАЙЛІНГ

У сучасному світі питання захисту прав людини та забезпечення рівності всіх громадян незалежно від їхнього походження, раси чи релігії набуває особливої актуальності. Одним із проявів дискримінаційних практик, що викликає гострі етичні, правові та соціальні дискусії, є етнічний профайлінг. Він ґрунтується на припущенні працівниками поліції про зв'язок між схильністю громадян до протиправної поведінки та їх етнічним походженням. Тобто підстави для підозри у причетності до злочинної діяльності беруться не об'єктивні критерії, а, у першу чергу, – етнічне походження особи [1].

Проблема етнічного профайлінгу глобальна – вона фіксується у різних країнах, як у тих, де спостерігається тривала історія мультикультурності, так і в тих, де процеси міграції лише набувають масштабів. Дослідження цієї теми

дозволяє виявити механізми упередженості в діяльності державних структур, а також може посприяти формуванню політики толерантності та підвищенню рівня довіри між громадянами та владою.

Етнічний профайлінг суперечить базовим принципам рівності та недискримінації, що закріплені у міжнародних документах, таких як Загальна декларація прав людини та Європейська конвенція прав людини. Також він заборонений в Україні, що випливає зі змісту частини 2 статті 24 Конституції України, в якій сказано, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [2].

Етнічний профайлінг виникає внаслідок поєднання соціальних упереджень, стереотипів та структурних особливостей системи безпеки, де етнічна або расова ознака починає сприйматися як потенційний індикатор загрози. На практиці етнічний профайлінг виражається в підвищеній увазі з боку правоохоронців до осіб, які зовні відрізняються від представників основної національної групи. Зазвичай це призводить до того, що поліція без достатніх підстав частіше проводить перевірки, обшуки на вулицях, а також здійснює затримання та доставлення таких осіб до відділків [3]. Особливо ця проблема стосується представників ромської національності. Зокрема, Європейська комісія проти расизму та нетерпимості отримувала повідомлення про неправомірне переслідування в Україні представників ромської національності працівниками правоохоронних органів [4].

Важливим аспектом є аналіз причин, що сприяють поширенню етнічного профайлінгу. Серед них можна виділити психологічний фактор страху перед «іншим», недостатню підготовку поліцейських у питаннях міжкультурної комунікації, а також наративи у медіа, які підсилюють образ етнічних меншин як потенційно небезпечних.

Стає зрозумілим той факт, що етнічний профайлінг крім того, що порушує загальні права людини, ще й має негативні соціальні наслідки. Внаслідок цього відбувається підриг довіри громадян до правоохоронної системи та виникає певна соціальна напруга не тільки серед представників соціальних меншин, а й серед громадян загалом. Такі практики можуть призводити до маргіналізації соціальних меншин, посилення соціальної ізоляції та поглибити вже існуючі стереотипи щодо них. Соціальні наслідки етнічного профайлінгу також проявляються в поглибленні нерівності у подальшій перспективі. Якщо окремі групи будуть постійно піддаватися дискримінації з боку правоохоронців, то це може обмежити їхні можливості у доступі до справедливого судочинства, освіти, зайнятості та інших соціальних благ.

Важливо, не допустити поширення таких практик у щоденній професійній діяльності правоохоронних органів. Одним із ефективних шляхів вирішення та запобігання поширенню проблеми етнічного профайлінгу може бути посилення моніторингу та оцінки діяльності правоохоронних органів щодо дотримання прав людини. Незалежні наглядові органи мають сприяти виявленню та усуненню випадків етнічного профайлінгу, забезпечуючи

відповідальність поліції перед громадськістю. Україна уже зробила важливі кроки у цій сфері, ратифікувавши багато міжнародних документів та створивши спеціальні органи та підрозділи, які безпосередньо спрямовані на протидію расизму та ксенофобії. Крім того, потрібно більше запроваджувати навчальні програми та тренінги для правоохоронців, зокрема поліції, що будуть знижувати рівень упередженості та посприяють розумінню різноманітності культур та етнічних особливостей. Також поглиблене навчання щодо прав людини та антидискримінаційної практики допоможе сформувати позитивний імідж поліції, що в свою чергу підвищить довіру до правоохоронних органів та державних інституцій, у тому числі серед етнічних меншин.

Етнічний стереотип і сьогодні залишається в українському суспільстві однією з форм соціальних стереотипів, що відображає узагальнене, спрощене та колективне уявлення про певні етнічні спільноти. Зазвичай такі стереотипи формуються на рівні повсякденної свідомості через повторювані моделі поведінки, які з часом починають приписуватися всім представникам певного етносу. На жаль, подібні уявлення ґрунтуються не на реальних характеристиках людини, а на упередженому ставленні до неї як до носія певної етнічної приналежності. У результаті індивідуальні риси особистості нівелюються, поступаючись місцем загальним шаблонам і стереотипним уявленням про націю чи народність [1].

Для подолання цих стереотипів потрібно посприяти розвитку толерантності у суспільстві. Цього можна досягнути через різні заходи, які мають бути спрямовані на знайомство з різноманіттям культур і традицій. Важливо наголошувати саме на багатстві та унікальності кожної етнічної групи, щоб було зрозуміло, що стереотипи не відповідають реальному різноманіттю особистостей певного етносу. Медіа також можуть допомагати у формуванні суспільних уявлень, тому вони повинні відповідально підходити до висвітлення теми етнічних меншин, уникаючи упереджень та суб'єктивності у поданій інформації.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що етнічний профайлінг порушує основні права людини та створює значні соціальні наслідки, включаючи підриг довіри до правоохоронної системи і посилення маргіналізації етнічних меншин. В Україні такі дії суперечать конституційним нормам, а також міжнародним стандартам прав людини. Лише після поглибленого розуміння культурної різноманітності та дотримання прав людини можлива побудова суспільства, де всі будуть рівні та відчуватимуть себе захищеними, незалежно від свого етнічного походження.

Список використаних джерел:

1. Швець, Д.В. Деякі особливості етнічного профайлінгу як негативного аспекту превентивної технології у діяльності правоохоронних органів / Дмитро Володимирович Швець // 25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 лют. 2020 р.) / МВС України, Сумська філія Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – Суми: Видав. дім «Ельдорадо», 2020. С. 311-313.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Дідковська-Бідюк М.В. Профайлінг як метод профілактики протиправних дій. *Юридична психологія*. 2017. № 2 (21). С. 165-173.
4. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості. Третя доповідь по Україні (прийнята 29 червня 2007 року). Страсбург, 12 лютого 2008.

Реківчак Андрій Васильович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 207 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,

професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА ОBOB'ЯЗКІВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Конституціоналізм як одна з найважливіших засад функціонування сучасної держави передусім спрямований на гарантування прав та свобод людини, однак цей феномен неможливо розглядати без глибокого аналізу взаємозв'язку правомочностей із відповідальністю. Конституція України, у статті 21 проголошує, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, встановлюючи невідчужуваний і непорушний характер цих благ [1]. Проте цей революційний постулат про природу прав людини набуває повної реалізації лише у сполученні з обов'язками, які кожна особа несе перед суспільством, державою та іншими громадянами. Такий баланс між можливостями та зобов'язаннями становить квінтесенцію конституціоналізму як політико-правової доктрини.

Науковець М. Савчин, розглядаючи філософію конституційних цінностей, наголошує, що людська гідність є найвищою конституційною цінністю, оскільки відображає особливе значення ролі людини у поєднанні з суспільством, а такі цінності як свобода, справедливість, рівність та демократія виступають похідними від людської гідності. У такому контексті обов'язки людини визначаються не як обмеження свободи, а як необхідна їх антитеза, що забезпечує стійкість правової системи. Розуміння цього принципу закладене в статті 23 Основного Закону, де зазначається, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і